

ALDONA RUDZEVIČIENĖ

Lietuvos dailės muziejaus meninės fotografijos rinkinys: turinio apžvalga

Meninės fotografijos kolekcija Lietuvos dailės muziejuje (LDM) pradėta formuoti 1996 metais. Jos pagrindą sudarė Lietuvos fotomenininkų sąjungos perduoti kūriniai. 1997 m. ataskaita rodo, kad tuo metu fonde buvo saugomi 769 eksponatai. Pradinė kolekcija, kasmet tikslingai papildoma naujais kūriniais, išaugo ir įgijo nacionalinės muziejinės vertės statusą. 2014 m. pabaigoje rinkinį sudarė 2 947 pagrindinio fondo eksponatai. Svarbu pažymėti, kad šis rinkinys pagalbinio fondo neturi, o tai liudija apie griežtą eksponatų atranką.

Formuojant muziejinę meninės fotografijos kolekciją buvo sprendžiami ne tik turinio estetinės vertės, bet ir kolekcijos saugojimo sąlygų klausimai. Materialųji fotoatspaudų pagrindą sudaro neilgaamžės medžiagos, todėl esant netinkamoms saugojimo sąlygoms suintensyvėja kūrinis ardantys cheminiai procesai. Siekiant to išvengti, 2009 m. rinkinys perkeltas į rekonstruotos Nacionalinės dailės galerijos (NDG) saugyklas, kurios įrengtos pagal visus šiuolaikinius reikalavimus ir naujausias technologijas.

Kolekcijoje sukaupti daugiau nei šimto trisdešimties autorių, tarp jų ir visų esančių ar buvusių Lietuvos fotomenininkų sąjungos narių, įvairių Lietuvos bei tarptautinių premijų laureatų, kurių darbai pasižymi savitu braižu ir stilistika, kūriniai. Vienu fotomenininkų kūrybą rinkinyje atspindi pavieniai darbai (Juozo Budraičio, Marijos Čičirkienės, Antano Dilio, Algirdo Pilvelio ir kt.), kitų – ištisi ciklai ar reikšmingiausi serijų kūriniai (Algirdo Šeškaus, Sauliaus Paukščio, Algimanto Kezio ir kt). Suprantama, kad kuo daugiau pavyksta sukaupti žinomo autoriaus kūrinių, tuo didesnės galimybės atsiveria ruošiant temines ar personalines parodas. Paskutiniaisiais metais visas muziejinių vertybių kaupiamasis darbas ir buvo vykdomas ta linkme. Didžiausias dėmesys buvo nukreiptas į Lietuvos kultūros ir meno nacionalinės premijos

laureatų archyvus – iš devynių fotografų, apdovanotų šia premija, net aštuonių darbai saugomi LDM fonduose. Svarbu pažymėti ir tai, kad šiais komercializacijos laikais visi laureatai savo kūrinis muziejui padovanojo. Deja, LDM rinkinyje vis dar neturime nė vieno Algimanto Aleksandravičiaus darbo.

Nepaprastai didelis Antano Sutkaus įnašas į fotografijos meno raidą. Savo darbuose jis įkūnijo humanistines idėjas, kurios artimos bei suprantamos visame pasaulyje – pastaraisiais metais šio autoriaus parodos intensyviai rengiamos įvairiose šalyse (Prancūzijoje, Vokietijoje, Anglijoje, Brazilijoje ir kt.), ten jos sulaukia ypatingai šiltų vertinimų ir pripažinimo. LDM gali pelnytai didžiuotis turėdamas net šimtą dvidešimt aštuonis šio genialaus meistro darbus.

Muziejuje sukauptos žymaus klasiko Aleksandro Macijausko kolekcijos branduolį iki 2014 m. pavasario sudarė dvidešimt septyni darbai. Tai kūriniai iš ryškiausių menininko fotografijų serijų „Kaimo turgūs“ (1969–1987) ir „Veterinarijos klinikose“ (1977–1994). Reportažiniai darbai sukurti per plačiakampį objektyvą stebint žmonių susibūrimus turguose ar gyvūnų skausmo scenas ant klinikos stalų. Šį pavasarį menininkas muziejui suteikė išskirtinę teisę iš jo archyvo atsirinkti retus autorinius ciklo „Atmintis“ atspaudus. LDM kolekciją praturtino dvylika autentiškų didelio parodinio formato darbų, eksponuotų užsienio parodose.

Fonduose saugomos ir kito Kauno menininko – Romualdo Rakausko – fotografijos. Tai trisdešimt aštuoni darbai iš jo svarbiausių serijų „Švelnumas“ (1967–1973) bei „Žydėjimas“ (1974–1984), kuriose apie pagrindines gyvenimo vertybes kalbama šviesiai, džiaugsmingai, romantiškai. 2015 m. autorius muziejui padovanojo dar keturis parodinio formato darbus iš serijos „Žydėjimas“.

Fotografijos filosofu vadinamo Algimanto Kunčiaus muziejaus fonduose sukaupią kolekciją sudaro šimtas dvidešimt penki autoriniai atspaudai, kurių didžioji dalis yra fotografijos iš kultūros žmonių portretų ciklo „Susitikimai“ (1964–1984). Taip pat LDM saugoma nemažai darbų iš serijų „Sekmadieniai“ (1968–1965) bei „Reminiscencijos“ (1976–1985). Jose atsiskleidžia autoriaus žavėjimasis gimtąja žeme, nostalgija dėl nebūtin grimstančio kaimo.

Stanislovo Žvirgždo peizažai turi vieną unikalią savybę – juose beveik neužfiksuota civilizacijos požymių: elektros stulpų, asfaltuotų kelių, mūrinių pastatų. Dažniausiai jis komponuoja panoramą su medžiais, atverdamas tolimesnį planą bei gylį. Muziejus turi šimtą keturiasdešimt

vieną šio fotomenininko darbą. Tai kūriniai iš garsiausių jo serijų „Lietuviški peizažai“ (nuo 1973), „Civilizacijos metamorfozės“ (1986), „Vilnijos peizažai“ (nuo 1973).

LDM saugykloje saugomi dar vieno dėmesingo ir jautraus dokumentalisto – Romualdo Požerskio – tridešimt keturi parodinio formato autoriniai atspaudai iš serijų „Paskutinieji namai“ (1983–1990), „Kaimo šventės“ (1974–1993). Pasislėpęs už fotokameros jis atidžiai stebi vyksmą, ir tik įdėmus į objektyvą nukreiptas žmogaus žvilgsnis išduoda autorių ten buvus.

Vytautas Balčytis – menininkas, iš kiekvieno realybės atspindžio sukuriantis įtaigų estetinį vaizdinį. Jis atrado ir tobulai įvaldė šviesos blyksnio žaismą. Fotomenininkas per keletą metų muziejui padovanojo šimtą septyniolika ypatingos meninės ir istorinės vertės darbų iš ciklų „Vilniaus vaizdai“ (1986) bei „Lietuvos miesteliai“.

Muziejaus fonduose saugoma nemaža Alfonso Budvyčio kolekcija – penkiasdešimt šeši autoriniai darbai iš serijų „Tylioji gamta“ (1991–2003), „Lietuvos miesteliai“ (1988).

Klaipėdiečio Remigijaus Treigio fotografijai būdinga nežinia iš kur sklindanti šviesa, įbrėžimai, taškai, brūkšniai, tonavimas. Muziejuje sukauptą šio fotomenininko darbų kolekciją sudaro dvidešimt aštuoni autoriniai darbai.

LDM saugomi septyniolika Alvydo Lukio darbų liudija, kad tai menininkas, ieškantis grožio ten, kur paprastas mirtingasis jo neįžvelgtų. Senas, sulūžęs, nebereikalingas daiktas tampa vieninteliu ir reikšmingiausiu fotografijos objektu, vertu jį išskirti iš viso pasaulio ir būti atribotu nuo jo abstrakčiu, tapybišku fonu.

Septyni muziejaus meninės fotografijos kolekcijoje saugomi vieno ryškiausių lietuvių šiuolaikinės konceptualiosios fotografijos kūrėjų Gintauto Trimako darbai kalba apie išskirtinį šio autoriaus talentą. Didžiąją šio fotomenininko kūrinių dalį sudaro vienetiniai darbai, atlikti specialia technika – vaizdą eksponuojant tiesiai ant popieriaus.

Po 2010 m. NDG surengtos parodos „Archyvas (Pohulianka)“ lietuvių avangardo menininkas Algirdas Šeškus LDM padovanojo net šimtą penkis autorinius darbus (iki tol kolekcijoje buvo saugomos tik keturios šio fotomenininko fotografijos). Dar viena A. Šeškaus dovana muziejui – kartu su Alfonsu Budvyčiu (1949–2003) sukurtas fotografijų ciklas „Valstybinio rusų dramos teatro aktorių, režisierių, kompozitorių, dailininkų portretai“. Šių dviejų menininkų kūryba darė didelę įtaką postmodernistinių tendencijų atsiradimui Lietuvos fotografijoje. Todėl

Gintaras Česonis.
„Neringa“. 2011 m.
(iš serijos „Sutikti miestai“
(2009–2012)).

*Barito popierius, pigmentinė
spauda, 30,5 x 40 cm.
LDM Fm-2178, ED-186750*

Gintaras Česonis.
„Kaunas“. 2009 m.
(iš serijos „Sutikti miestai“
(2009–2012)).

*Barito popierius, pigmentinė
spauda, 30,5 x 40 cm.
LDM Fm-2185, ED-186757*

nekeista, kad ir šitame cikle užfiksuoti ne statiški atvaizdai, ne šiaip veidai, o teatrinio gyvenimo pulsuojantys personažai. Prieš perduodant į muziejaus fondus dėl blogos būklės (buvo laikomos susuktos į ritinėlius) šimtas aštuonios fotografijos buvo restauruotos, atlikta jose užfiksuotų asmenų identifikacija.

Visų aukščiau išvardintų autorių vienetiniai kūriniai yra įtraukti į LDM aukso fondą. Kaip minėta, meninės fotografijos kolekcija sisteminei papildoma tiek klasikų, tiek naujųjų kūrėjų vardais. Po pirmą kartą nepriklausomybės metais NDG įvykusio sėkmingo neformalios jaunųjų kauniečių fotografų grupės, pramintos „plėšriųjų sekcija“, pristatymo

Gintaras Česonis.
„Tauragė“. 2011 m.
(iš serijos „Sutikti miestai“
(2009–2012).

*Barito popierius, pigmentinė
spauda, 30,5 x 40 cm.
LDM Fm-2196, ED-186768*

Gintaras Česonis.
„Kybartai“. 2011 m.
(iš serijos „Sutikti miestai“
(2009–2012).

*Barito popierius, pigmentinė
spauda, 30,5 x 40 cm.
LDM Fm-2209, ED-186781*

muziejaus fondai pasipildė retrospektyvia kolekcija – net šimtas penkiasdešimt vienu darbu iš fotografų Visvaldo Dragūno, Gintaro Jaronio, Roberto Kanio bei Sauliaus Paukščio archyvų.

Ypatinga dovana LDM kolekcijai – fotografo Gintaro Česonio aštuoniasdešimt šešios fotografijos iš 2009–2012 m. sukurtos serijos „Sutikti miestai“. Tai iliustratyviosios dokumentinės fotografijos darbas, kurtas knygų serijai, kuria siekta naujai pažvelgti į Lietuvos vietovių istorijos ir dabarties sluoksnių sanklodas.

Muziejuje saugoma Vito Luckaus trisdešimt penkių darbų kolekcija neatspindi autoriaus kūrybinio palikimo. V. Luckus – tai fotomenininkas,

Gintaras Česonis.
„Kėdainiai“. 2010 m.
(iš serijos „Sutikti miestai“
(2009–2012)).

*Barito popierius, pigmentinė
spauda. 30,5 x 40 cm.
LDM Fm-2220, ED-186792*

sugebėjęs savo kūryboje organiškai sujungti du visiškai skirtingus pradus: tikroviškiausią dokumentą ir drąsiausią išmonę.

Galima pasidžiaugti ir kito fotografijos klasiko, lyrinio realizmo atstovo Vaclavo Strauko šešiasdešimt vieno darbo kolekcija. Jo kūriniai tarsi literatūriniai pasakojimai apie gimtąjį kraštą, pamarį. Bene žinomiausias jo ciklas yra „Paskutinis skambutis“ (1975–1987). Neseniai gavome dar vieną gražią dovaną – dvylika autentiškų, didelio formato šios serijos atspaudų.

Per daugelį metų glaudžiai bendradarbiaujant su išeivijos fotografu Algimantu Keziu sukaupta didžiulė, galima sakyti, visapusiškai autoriaus kūrybą atspindinti jo darbų kolekcija. Šimtas septyniasdešimt keturi darbai puikiai perteikia visus svarbiausius autoriaus kūrybos etapus.

LDM saugoma ir šešiasdešimt kito išeivijos fotografo – Kazio Daugėlos – darbų. Jie atspindi karo metų lietuvių gyvenimą Vokietijoje, Freiburgo stovykloje. Reikėtų, esant galimybei, įsigyti fotomenininko darbų, sukurtų jam jau gyvenant Jungtinėse Amerikos Valstijose (JAV).

Be tradicinės fotografijos, muziejaus rinkinyje kaupiamos ir kitos medijos. Paskutiniaisiais metais įsigyti videofilmai, vaizdų bei medijų meno instaliacijos labai praturtino turimą kolekciją. Tai vienių žymiausių vidurinėsios bei jaunosios kartos šiuolaikinių lietuvių menininkų (Evaldo Janso, Artūro Railos, Nomedos ir Gedimino Urbonų, Gintaro Makarevičiaus, Eglės Rakauskaitės) bei Akademinio pasiruošimo grupės narių (Giedriaus Kumetaičio, Mindaugo Ratavičiaus ir Simono Tarvydo) darbai. Jie eksponuoti daugelyje užsienyje vykusių prestižinių

parodų. Daugumą iš įsigytųjų kūrinių galima išvysti ir nuolatinėje NDG ekspozicijoje.

Nepaisant to, kad muziejaus galimybės įsigyti naujų eksponatų yra gana ribotos, iki šiol sukauptoji rinkinio dalis Lietuvos fotografijos klasikų kūrybą atspindi gana plačiai. Aukštą turimos medžiagos meninį lygį atspindi ir gana gausi LDM sukauptos meninės fotografijos aukso fondo kolekcija. Į ją pateko net šimtas keturiasdešimt septyni devyniolikos menininkų kūriniai. Tiesa, dalies fotografų kūryba pristatoma fragmentiškai. Pilnai panoramai trūksta kai kurių reikšmingų menininkų, tokių kaip Algis Griškevičius, Deimantas Narkevičius, darbu. Skurdus ir jaunųjų menininkų fondas.

Art Photography Collection of the Lithuanian Art Museum: Content Overview

ALDONA RUDZEVIČIENĖ

The article discusses the formation and development of art photography collection of the Lithuanian Art Museum. Initial collection of 769 exhibits (1997) was since complemented with new photos and has gained status of the national value. In the end of 2014, the collection consisted of 2947 exhibits. There are more than 100 authors; every piece of art distinguishes with unique touch and style. The highest artistic quality shows the fact that 147 photos are in the Gold Fund of the Museum.

In recent years, researchers of art photography paid much attention to archives of winners of the Lithuanian National Culture and Art Prize. Photos of eight out of nine prize winners are stored in the Lithuanian Art Museum.

The publication discusses not only the photos stored in the museum but also creative peculiarities of authors are represented. Accumulated art photography to the museum's collection widely reflects the specifics of Lithuanian classical photographers. At the same time, it is recognized that full retrospective is missing some significant artists.